

Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

Қазақстан Республикасының Мемлекеттік
рәміздерінің 30 жылдығына арналған
**«МЕМЛЕКЕТТІК РӘМІЗДЕР ЖӘНЕ ҰЛТ
АРХИТЕКТУРАСЫ»**

атты халықаралық ғылыми конференция
МАТЕРИАЛДАРЫ
30 наурыз 2022 ж.

МАТЕРИАЛЫ
международной научной конференции
**«ГОСУДАРСТВЕННЫЕ СИМВОЛЫ И НАЦИОНАЛЬНАЯ
АРХИТЕКТУРА»**
посвященной 30-летию Государственных символов
Республики Казахстан.
30 марта 2022 г.

MATERIALS
of the international scientific conference
«STATE SYMBOLS AND NATIONAL ARCHITECTURE»
dedicated to the 30th anniversary of the State symbols
of the Republic of Kazakhstan.
30 March, 2022

НҰР-СҰЛТАН
NUR-SULTAN

УДК 001
ББК 72
Қ.18

Қ.18 Қазақстан Республикасының Мемлекеттік рәміздерінің 30 жылдығына арналған «МЕМЛЕКЕТТІК РӘМІЗДЕР ЖӘНЕ ҰЛТ АРХИТЕКТУРАСЫ» атты халықаралық ғылыми конференциясының материалдары/Материалы международной научной конференции «ГОСУДАРСТВЕННЫЕ СИМВОЛЫ И НАЦИОНАЛЬНАЯ АРХИТЕКТУРА» посвященной 30-летию Государственных символов Республики Казахстан/ Materials of the international scientific conference «STATE SYMBOLS AND NATIONAL ARCHITECTURE» dedicated to the 30th anniversary of the State symbols of the Republic of Kazakhstan – Нұр-Сұлтан: Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ баспасы, 2022.– 306 б. - қазақ, орыс, ағылшын тілдерінде.

ISBN 978-601-337-649-3

Жинаққа ғалымдардың, докторанттардың, магистранттардың, студенттердің жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелеріне, сондай-ақ этноархитектура саласындағы ғылыми зерттеу нәтижелері және сәулет пен құрылыстағы жалпы проблемаларға арналған баяндамалары енген.

The proceedings are the papers of researchers, doctoral students, undergraduates and students on topical issues of natural and technical sciences and humanities also the results of scientific research in the field of ethnoarchitecture and general problems in architecture and construction.

В сборник вошли доклады ученых, докторантов, магистрантов и студентов по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук, а также результаты научных исследований в области этноархитектуры и общих проблем архитектуры и строительства.

**УДК 001
ББК 72**

ISBN 978-601-337-649-3

**©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2022**

Для реновации промышленных предприятий необходимо четко установить этапы адаптации промышленных предприятий.

На первом этапе адаптации требуется провести комплексный анализ территории, изучить положение объекта в городской среде, отметить примыкающие здания, обозначить все существующие дорожные связи.

После анализа территории, если обратиться мировому опыту по вопросам адаптации промышленных территорий, необходимо принять проектную стратегию в отношении функциональной программы.

Завершающий этап стратегии развития – это активация территории. На данном этапе производится ребрендинг территории. Необходимо максимально привлечь внимание городской общественности к месту. Во время активации производится облагораживание территории арт-кластера, готовятся площадки для проведения различных общественных мероприятий, разрабатывается новый бренд места, производится маркирование территории средствами дизайна.

Так, поэтапно мы можем создать инновационный промышленный кластер, который иллюстрирует внедрение принципов социальной адаптации на базе ценностного подхода на всех уровнях: на уровне пространства, на уровне объекта (промышленного здания с социальной функцией), на уровне фрагмента благоустройства территории. Мы видим, как промышленная территория может быть открыта городу и максимально интегрирована в него. Но при этом она сохраняет свою основную, производственную функцию.

Анализ мирового опыта адаптации промышленных объектов позволил выявить становление перехода от метода деиндустриализации (характеризующегося полным исключением промышленной функции) к реиндустриализации. Промышленный объект вновь обретает свою ценность, как место производства и место приложения труда. Производственная функция сохраняется, технологическая зона модернизируется, включаются научно-исследовательские, офисные, объекты социальной инфраструктуры.

Таким образом, выявлено несколько направлений, методов и способов адаптации промышленных объектов к потребностям современных городов, обладающих многовековой историей. Перспективное развитие промышленной архитектуры заключено в ее возможной и быстрой адаптации к развивающимся технологиям. Это может быть достигнуто с помощью рефункционализации промышленных объектов, насыщением их новыми функциями.

Список использованных источников:

1. Вершинин, В.И. Эволюция архитектуры промышленных зданий // Москва. – 2007
2. Вотинков, М.А. Основные направления гуманизации промышленных объектов в городской среде // Вестник. – 2014
3. Иевлева, О.Т., Шейн, В.В. Этапы формирования и современные тенденции проектирования и реконструкции промышленных зданий // Инженерный вестник Дона. – 2007-2017.
4. <https://urban3p.com/>

ӘӨЖ 331.101

ЭРГОНОМИКАЛЫҚ ТАЛАПТАРҒА СӘЙКЕС БЕЙІМДЕЛЕТІН ЖИҢАЗ ДИЗАЙНЫ

Байдабеков А. К.

baidabekov_ak@enu.kz

т.ғ.д., профессор, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

Байжанова Ж. Б.

Zhazira79@mail.ru

т.ғ.к., доцент м.а., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан қ., Қазақстан

Ахмадия Х. Қ.

k_98g@mail.ru

7M02121 – «Дизайн» ББ магистранты, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан қ.,
Қазақстан

Эргономика (грек. ergon-жұмыс және nomos-заң) — адамның еңбек үдерістеріндегі функционалдық мүмкіндіктерін кешенді зерттейтін, тиімділігі жоғары тіршілік әрекетінің және бірінші кезекте өнімділігі жоғары еңбектің оңтайлы жағдайларын жасау заңдылықтарын анықтайтын ғылыми пән. Эргономиканың ғылым ретіндегі мәні-адамның (адамдар тобының) техникалық құралдармен, қызмет тақырыбымен және қоршаған ортамен іс-әрекеттің мақсатына жету процесінде немесе оны жүзеге асыруға арнайы дайындық кезінде өзара әрекеттесуінің жүйелік заңдылықтарын зерттеу.

Эргономиканың мақсаты — адам денсаулығын сақтау және оның жеке басын дамыту үшін алғышарттар жасау кезінде «адам-машина-іс-әрекеттің мәні-тіршілік ету ортасы» (қысқаша «адам-машина-орта») жүйесіндегі адам қызметінің тиімділігі мен сапасын арттыру [1].

Эргономиканың практикалық қызмет саласы ретіндегі міндеті қызметті орындау процестерін (тәсілдерін, алгоритмдерін) және оған арнайы дайындық (оқыту, жаттықтыру, бейімдеу) тәсілдерін, сондай-ақ қызметтің тиімділігі мен сапасына және адамның психофизиологиялық жағдайына тікелей әсер ететін құралдар мен жағдайлардың сипаттамаларын жобалау және жетілдіру болып табылады.

Бұл жүйеге қойылатын талаптар:

- «адам-машина-орта»
- адам-оператордың қызметін оны ескере отырып оңтайландыру мақсатында;
- әлеуметтік-психологиялық;
- психофизиологиялық;
- психологиялық;
- антропологиялық;
- физиологиялық;
- гигиеналық сипаттамалары мен мүмкіндіктері.

Эргономикалық талаптар бейімделетін жиһаздың дизайнын қалыптастыруға, жүйенің кеңістіктік және композициялық шешімдерін тұтастай және оның жеке элементтерін жобалауға негіз болып табылады [2].

Эргономикалық қасиеттер — бұл эргономикалық талаптарды орындау нәтижесінде «адам-зат-орта» жүйесінде көрінетін өнімдердің (заттардың) қасиеттері.

Қазіргі уақытта эргономика дизайнның табиғи ғылыми негізі ретінде танылады. Эргономика мен дизайн мақсаттарының ұқсастығына байланысты: адамның материалдық және рухани қажеттіліктеріне жауап беретін үйлесімді пәндік ортаны қалыптастыру, сондай-ақ заттардың функционалды және композициялық компоненттерінің құрылымдық байланысын анықтауға және зерттеуге бағдарлау эргономика мен дизайн объектілерін біртұтас объект ретінде көрсетуге негіз береді.

Дизайн мен эргономиканың тәуелсіз ұғымдар ретіндегі айырмашылықтары дизайн іс - әрекетінің құрылымы әлеуметтік сипатқа ие көркем бейнеге, ал эргономикалық модельдеуде

психофизиологиялық, іс жүзінде биологиялық сипатқа ие сенсоримоторлы бейнеге негізделген.

Тіпті ежелгі грек философы Протагор: «адам-барлық нәрсенің өлшемі», - деп мәлімдеді. Бұл идея өркениеттің бүкіл тарихында өзекті болып қала береді.

Интерьерге қатысты — эргономика-бұл жиһаздың, жарықтандыру құрылғыларының және адамның денесінің пропорцияларына қатысты айналасындағы заттардың «дұрыс» орналасуы туралы ғылым. Оның міндеттері адамның қызметі мен қоршаған объектілермен өзара әрекеттесу процесінде оның функционалдық ерекшеліктері мен мүмкіндіктерін жан-жақты зерттеуді қамтиды [4].

Бірқатар облыстарда бүгінде белгілі бір эргономикалық талаптар мен стандарттар қалыптасты. Сонымен, жиһаз дизайнынан біз үстелдің жұмыс жазықтығының биіктігі 750 мм, орындықтың немесе нәжістің орындықтары 450 мм, демалуға арналған орындықтар 350 мм және т.б. екенін білеміз. Көркемдік стильдер мен бағыттардың өзгеруіне қарамастан, олар өздерінің ерекше формалары мен бөлшектерін, материалдары мен конструкцияларын алып жүреді, адамның физикалық өлшемдерінен шыққан бұл параметрлер ұзақ уақыт бойы өзгеріссіз қалады. Сонымен, американдық дизайнер Уолтер Доруин Тиг жолаушылар үшін физикалық және психологиялық жайлылық нормаларын анықтау үшін «Boeing-707» жолаушылар салонының өмірлік моделін жасады, ол содан бері АҚШ авиация саласында өзгеріссіз қалды.

Бұл ретте эргономика саласындағы әзірлемелер жалғасуда. Олар белгілі бір функционалды процестерге арналған мамандандырылған, бейімделетін жиһаздың пайда болуына әкелді. Мұндай жиһазға стоматологиялық креслолар кіреді. Оның дизайны, бір жағынан, стоматологиялық емдеу процесін ұйымдастыру жағдайларына, екінші жағынан, науқастың осы процеске қатысуының ыңғайлылығына байланысты.

Спорт машиналарында қолданылатын эргономиктер жасаған «анатомиялық орындық» да жарқын мысал бола алады. Оның дизайны адам денесінің құрылымдық ерекшеліктерін егжей-тегжейлі ескереді. Мұндай креслоларда дене ұзақ уақыт шаршамайды. Сонымен қатар, жағдайға байланысты ол пішінін өзгерте алады. Әскери жауынгердің катапулт креслосында ұшақты басқарудың ыңғайлылығымен қатар, төтенше жағдайда ұшқыштың қауіпсіздігі мәселесі шешілуде.

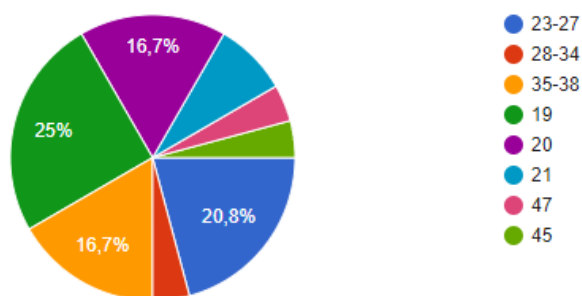
Бейімделетін жиһаздың негізгі ерекшеліктері-көп функционалдылық және тұрғын үй кеңістігін үнемдеу. Қазіргі уақытта дизайнерлер осы бағытқа назар аударады және бұл мұндай жиһаздың болашақта үлкен перспективалары бар екенін көрсетеді.

Бұл күндері бейімделетін жиһаз үй немесе кеңсе интерьерінің заты болып табылады. Оның көптеген параметрлері бар, соның ішінде оның пішінін, сыртқы түрін, мөлшерін өзгерту мүмкіндігі бар. Мұндай жиһазды қарапайым пәтерлерде және элиталық үйлерде табуға болады.

Қазіргі өмір адамдардың мүмкіндіктерін арттырады, бірақ тұрғын үйді ұлғайту әрдайым мүмкін емес. Мұндай жағдайларда тұрғын үйді тиімді пайдалану қажет. Бұл бейімделетін жиһазды пайдалану кезінде мүмкін.

Бейімделетін жиһаз тұрғын үйлердің интерьерінде маңызды рөл атқарады. Олардың әмбебаптығы біздің өміріміздегі көптеген мәселелерді шешеді.

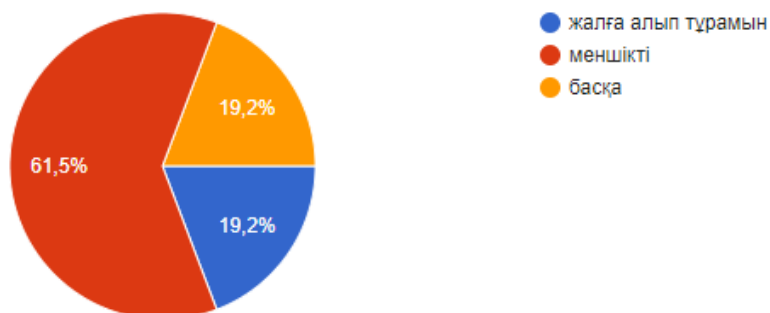
Дизайнды дамыту процесімен бірге эргономикалық дизайн айтарлықтай өзгеріске ұшырайды. Бұл технологиялық прогрестің әсерінен форманың эволюциясымен - жаңа технологиялардың, материалдардың пайда болуымен, сондай-ақ белгілі бір тақырып туралы тұтынушылық идеялардың өзгеруімен, сәннің әсерімен байланысты. Бұл процесс шексіз емес және қоршаған ортаны жақсартуға, ыңғайлы және әдемі заттар жасауға бағытталған [3].

Сурет.1 Жас аралық статистикасы

Әдебиеттерге шолу нәтижесінде, қазіргі таңда бейімделетін жиһаз дизайны нарықта көпшілікте қолданысқа ие емес екенін көрсетті. Соған орай әлеуметтік желі арқылы сауалнама жүргізілді. Ол көпшілікке ашық болды, бірақ жиырма үштен отыз сегіз жасқа дейінгі адамдардың жауаптары ғана ескерілді. Бұл жас тобы сауалнаманың бірінші сұрағы бойынша үш топқа бөлінді. Жауаптың 20%-ы жиырма үш пен жиырма жеті жас аралығында, 16%-ы отыз бес пен отыз сегіз жас аралығындағылар. Жауаптардың ең аз пайызы жиырма сегіз бен отыз төрт жас аралығындағы топтан алынды, бұл 1% құрайды.

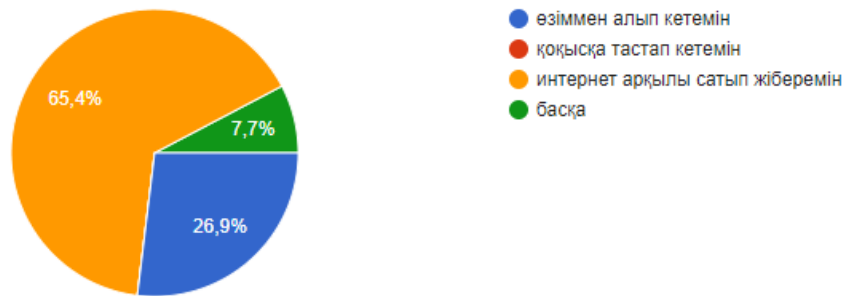
Респонденттердің 95%-ы қазақтар болды. Егер бұл сауалнама қайтадан таратылатын болса, оны әртүрлі және жан-жақты жауаптарды ынталандыратын нақты әлеуметтік медиа топтарына немесе тегтерге жіберу пайдалы болар еді.

Сурет.2 Тұрып жатқан үй статистикасы

Әдебиеттерді шолу кезіндегі алғашқы қорытындылардың бірі адамдардың көпшілігінің үйлерін иеленуден гөрі жалға алғаны болды. Бұл сауалнама бұл ақпаратты кері әсерге әкеліп соқты. Респонденттердің 61%-ы өз баспанасын иеленсе, 19%-ы жалға алады.

Тұтынушының үйінің орналасқан жері өнімдердің, брендтердің және өмір салтының қалай қабылданатынына әсер етуі мүмкін. Тұтынушылардың кең ауқымына бағытталған жаңа бренд ретінде әртүрлі қалаларда тұратын тұтынушылардың пікірлерін түсіну жақсы болды.

Сурет.3 Жиһаз жағдайы статистикасы

Сауалнама нәтижесі бойынша 65%-ы бар жиһазды интернет арқылы сатып жіберсе, 26%-ы ғана жаңа барған жерге алып кететінін көрсетті. Осы нәтижелерге орай, бұл мәселеге инклюзивті көзқарас керектігі анықталды. Респонденттердің 96%-ы бейімделетін және экологиялық жиһаз маңызды екенін атап кетті және 76%-ы осындай жиһаз түрі нарықта пайда болса, қолданысқа ие болатынына келісті.

Осылайша, эргономиканың дизайнмен тығыз байланысты және оның басты мақсаттарының бірі адамның материалдық және рухани қажеттіліктеріне жауап беретін үйлесімді тақырыптық ортаны қалыптастыру болып табылатынын білеміз. Бұл жағдайда жиһаздың сыртқы түрінің қасиеттері ғана емес, сонымен бірге жүйеге функционалды және композициялық бірлік беретін құрылымдық байланыстар (өндірушінің де, тұтынушының да көзқарасы бойынша) жасалады. Бұл эргономиканы дизайнның табиғи ғылыми негізі ретінде қарастыруға мүмкіндік беретін соңғы жағдай. Іс жүзінде адам факторларын ескеру дизайн процесінің ажырамас бөлігі болып табылады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Адамчук В.В. Эргономика: жоғары оқу орындарына арналған оқу құралы / ред.В. В. Адамчук. - М.: Юнити-Дана, 2012. - 263 б.
2. Елочкин М.Е. Психофизиология, эргономика және эргодизайнды оқыту сапасының негізгі функциялары ретінде / М. Е. Елочкин // Қазіргі кезеңдегі жоғары білімді дамытудың мәселелері мен перспективалары: халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. - Электросталь: Жаңа гуманитарлық институт, 2010. - 110-122 б.
3. Овчинников Ю.Д. Жұмыс орнын жабықтауға арналған эргономикалық жиһаз / Ю. Д. Овчинников Е. О. Чоп // Жас ғалым. - №8, 2014. - 393-395 б.
4. Мунипов В. М. Эргономика / В. М. Мунипов. - М.: Жоғары мектеп, 2001. - 356 б.

ӘӨЖ 332.82

ТҰРҒЫН ҮЙДІҢ АРХИТЕКТУРАЛЫҚ ПІШІНІНІҢ КЛИМАТТЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Нұрбекқызы П.

Nurbekyzy@inbox.ru

7M07302 – «Сәулет және қала құрылысы» мамандығың магистранты, К.И.Сатпаев атындағы ҚҰТУ, Алматы, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі - Сәулет кандидаты, доцент, ассистент-профессор
Есенов Х.И